

Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV 1/2017

Obsah

Úhrada členských poplatkov.....	1
V. Kubovčík: Pripravované aktivity SZS v roku 2017.....	2
LX=XL 1. Michal Stanko.....	2
A. Stollmann: Vstup do oficiálnej ornitológie.....	4
Predvianočné taľafatky – úryvok zo Starohorskej epopeje (Odysei)....	5
Július Matis – prvý generálny konzervátor ŠOP SR alebo ako sme k zákonu 1/1955 Zb. prišli.....	13
Nová zoologická literatúra.....	15

* * *

Úhrada členských poplatkov

K **1. januáru 2017** má Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV **94 členov**, z ktorých je **14 čestných**.

V priloženej tabuľke predkladáme prehľad platieb členských poplatkov členov SZS v rokoch 2014 až 2017. Za roky 2012 a 2013 nevidujeme žiaden nedoplatok členov SZS, za rok 2014 8, za rok 2015 17 a za rok 2016 30 nedoplatkov. V prípade zistenia akýchkoľvek nezrovnalostí kontaktujte prosím predsedu SZS.

Prosíme členov SZS o úhradu nedoplatkov členských príspevkov za roky 2014–2016 a o úhradu za rok 2017. Pri uhrádzaní členského poplatku zaplaťte príspevok vo výške 10,- €/rok na účet SZS v Slovenskej sporiteľni. Do správy pre prijímateľa uveďte **meno a priezvisko** a „**SZSrok(-y) za ktoré členské hradíte**“. Číslo účtu SZS vo formáte IBAN je

SK43 0900 0000 0000 1146 6084

Všetci noví (aj staronoví) záujemcovia o členstvo v SZS sú vítaní! Každý sa môže stať členom spoločnosti. V prípade záujmu vyplňte 1-krát prihlášku (nájdete ju na konci každého bulletinu) a zašlite ju poštou alebo naskenovanú e-mailom na adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 53 Zvolen
kubovcik@tuzvo.sk

Vopred Vám za úhradu členských poplatkov ďakujeme!

predsedenstvo SZS

Prehľad platieb členských poplatkov členov SZS v rokoch 2013 až 2016 (stav k 13. 2. 2017; uhradené poplatky za roky 2012, 2013 a 2018 nie sú uvedené)

Meno	Priezvisko	členský poplatok za rok *			
		2014	2015	2016	2017
Michal	Ambros	10	10	10	10
Gabriela	Augustiničová	10	10		
Peter	Bačkor	10	10		
Ivan	Baláz	10	10	10	10
Beáta	Baranová	10			
Danica	Božová	10	10	10	
Ludmila	Černecká	-10	-10	-10	
Helena	Čicková		10	10	
Marek	Čiliak	10	10	10	
Stanislav	David	10	10	10	
Miroslav	Demko	-10	-10	-10	
Tomáš	Derka	10	10	10	
Katarína	Dvoráčková			10	
Marek	Dzurenko			10	
Jakub	Fedorčák		10	-10	
Miroslav	Fulín	10	10	10	
Nela	Gloriková	10	10	10	10
Katarína	Gregušová		10	10	
Juraj	Hajdú				10
Jozef	Halgoš	10	10	-10	
Vladimír	Hemala				10
Karol	Hensel	10	-10	-10	
Martin	Hromada		10	10	10
Veronika	Hulejová Sládkovičová				10
Marta	Illyová				10
Ladislav	Jedlička	10	10	10	
Peter	Juhas	10	10	10	
Ján	Kadlečík	10	10	10	
Jakub	Kamenišťák	10	10	10	
Dušan	Karaska	10	10	-10	
Matej	Kautman	10	10	-10	
Ján	Kautman	10	10	-10	
Jozef	Klembara	10	10	-10	
Peter	Klimant	10	10	10	10
Ludovít	Kocian	10	10	10	
Jana	Kočíšová	-10	-10	-10	
Stanislav	Korenko	10	10	-10	
Martin	Korňan	10	10	10	10
Vladimír	Kováč	10	-10	-10	

Meno	Priezvisko	členský poplatok za rok *			
		2014	2015	2016	2017
Peter	Krišovský	10	10	10	
Anton	Krištín	10	-10	-10	
Iľja	Krno	10	10	-10	
Lucia	Krškova	10	10	10	
Vladimír	Kubovčík	10	10	10	10
Ján	Kulfan	10	10	10	10
Jozef	Lačko	-10	-10	-10	
Peter	Lešo	10	10	10	10
Peter	Lindtner			10	
Barbara	Mangová				10
Peter	Manko	10	10	-10	
Peter	Mikulíček	10	10	10	
Tomáš	Najer		10	-10	
Soňa	Nuhlíková	-10	-10	-10	
Jozef	Oboňa	10	10	10	
Ján	Obuch	10	10	10	
Michal	Parák	10	10	10	
Ladislav	Pekárik	10	10	10	10
Viera	Peterková	10	10	-10	
Roman	Rozínek	10	10	10	10
Ján	Rybár	10	10	10	
Janka	Schlarmannová	10	10	10	
Jozef	Sklenár		odpustenie členského		
Lucia	Skovranová	10	-10	-10	
Jaroslav	Slašťan	10	-10	-10	
Vladimír	Slobodník	10	10	10	
Michal	Stanko	10	-10	-10	
Slavomír	Štašiov			10	
Ján	Svetlík	-10	-10	-10	
Aleš	Svoboda	10	10	10	10
Branislav	Šimon	-10	-10	-10	
Jerguš	Tesák	10	10	-10	
Eva	Tirjaková	10	-10	-10	
Ján	Topercer	10	-10	-10	
Marcel	Uhrin	10	-10	-10	
Martin	Vecko		10	10	
Vladimír	Vician	10	10	-10	
Sandra	Viglášová	10	10	10	
Vladimír	Vrabec				10
Lukáš	Záhorec	-10	-10	-10	
Peter	Zach				10

* Úhrada členského poplatku je vyznačená čiernym písmom ako kladná hodnota. Nedoplatok členského za niektoré z rokov 2014 až 2016 je vyznačený červeným písmom ako záporná hodnota; doteraz neuhradené členské poplatky za rok 2017 nie sú vyznačené. Ak nie je v rokoch 2014 až 2016 uvedená žiadna hodnota, znamená to, že menovaný nebol členom SZS, resp. mu povinnosť platiť členský poplatok nevznikla. V prehľade nie sú uvedení čestní členovia SZS, ktorí členské poplatky nehradia.

Prípravované aktivity SZS v roku 2017

V roku 2017 sa členovia výboru SZS budú opäť snažiť pripraviť niekoľko akcií a ponúknuť ich všetkým záujemcom. Tu je uvedený ich stručný prehľad, o podrobnostiach vás budeme včas informovať:

Peter Manko „Ekológ a zoológ na trhu práce“

workshop, 27. apríl 2017, Katedra ekológie, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita, akcia zdarma

Peter Bitušik a spolupracovníci „Roubalove dni 2017“

2. ročník vedeckej konferencie, 24. marec 2017, Katedra biológie a ekológie, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, akcia platená (zľava pre členov SZS)

Ladislav Pekárik & Peter Lešo „Telemetria a jej využitie v zoológii“

marec – jún 2017, Zvolen, akcia zdarma

Peter Manko „Správy zo Správy CHKO Biele Karpaty“

workshop, február – marec 2017, Katedra ekológie, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita, akcia zdarma

Budeme veľmi radi, ak aj členovia spoločnosti prídu s návrhmi ďalších podujatí, o ktoré by mali záujem a ktoré by mohla SZS v budúcnosti organizovať.

Vladimír Kubovčík

Katedra biológie a všeobecnej ekológie FEE TU vo Zvolene

e-mail: kubovcik@tuzvo.sk

* * *

LX=XL /Honor našim zoológom šesťdesiatnikom (1957–2017)/

1. Michal Stanko

Už je to len tak, že ostatnú dobu si už naša zoologická obec uvedomuje, čo nám tá čoraz viac kvaltujúca svetová veda pripomína. Zvykame si na variancie a invariance, nie menej na inherencie, koherencie a interferencie či o niečo komplikovanejšie helixy a vlastnú podstatu dynamických premien v organizácii živej hmoty prinášajúce rôzne **cykly** (od solárnych cez lunárne, geomagnetické, fyziologické až biochemické). Skrze nich to všetké **fysicum**, interagujúce entity tú na prvý pohľad zdanlivú homogenitu v habite, vlastnostiach, výkonostiach našej súčasnej populácie, či pokolenia zoológov zákonite rozgausujú, rozrôznia do konštatívne nastupujúcich vekových (reprodukčných) kohort. Samo sebou sa rozumie, že každá z nich je iná od predošlej, ako aj nasledujúcej. Áno, v roku 2017 sa nám v našej slovenskej zoologickej obščíne nazhromaždilo veľa milých rôznych okrúhlych výročí (a semijubileí). Zvláštnym, najskôr mimozemským príčinám by bolo načim prirátať agregáciu mimoriadne početnej a vedecky nie menej potnutej generácie dnešných šesťdesiatnikov – profesionálnych biológov. Spomedzi nich náhoda či prozreteľnosť vymendelovala podkohortu veľmi pilne *kutajúcich ichneumonov* (citujúc Andreja Stollmanna) – úspešných zoológov *nato anno Domini* 1957, výročia ktorých by sme si mali a chceli pripomenúť v tomto

folderi. Každého, či každú z nich opuncujeme *origeniálnym* anagramom **LX=XL** (original x genial) ktorý, dúfajme aspoň pätine našej gramotnej populácie pripomenie čosi úsmevné.

Doc. RNDr. Michal Stanko, DrSc. sa narodil 3. februára 1957 v Uliči. Strednú školu s maturitou ukončil na prírodovednej vetve Gymnázia v Snine roku 1976. Je absolventom Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, kde promoval v roku 1981 a v tom istom roku mu bol udelený titul RNDr. v odbore biológia. Už počas štúdia sa venoval medicínskej arachno-entomológii. V dizertačnej práci riešil faunu kliešťov (Ixodida) Mongólie. Vedeckú hodnosť kandidáta biologických vied (CSc.) získal vo vednom odbore 15-06-09 – zoológia na Ústave ekológie krajiny ČSAV v Brne (Ekológia drobných cicavcov agroekosystémov VSN, 1993). Z tejto problematiky vznikol potom rad karentových článkov, príznačný počín pre publikačnú prax autora.

Jubilant doc. Michal Stanko.

S odbornou prácou začal doc. Stanko na niekdajšom VVaDVÚ s ultrakrátkym názvom (Vojenský veterinárny a došloľovací výskumný ústav) v Košiciach v rokoch 1983–1986. Z tohto zdanlivo efemérneho obdobia jeho vedeckej práce pochádza rad dôležitých článkov o drobných cicavcoch a ich ektoparazitoch Javoria a Krupinskej planiny, dovtedy prakticky po tejto stránke neznámych zákutí Karpát. Od roku 1986 až doteraz je výskumným pracovníkom Slovenskej akadémie vied s rôznymi, postupne prirodzene gradujúcimi klasifikáciami. V roku 2002–2010 bol vedúcim Oddelenia ekológie stavovcov Ústavu zoológie SAV

a dodnes je platným pracovníkom Parazitologického ústavu SAV, oboje v Košiciach. Šírka vedeckého záujmu ako aj investigatívneho záberu jubilanta sú jednoducho ohromujúce. Bez tentatívneho vyrátávania detailov, že čo, kedy, s kým a koľko toho spísal a publikoval len pripomeniem, že je autorom a koautorom desiatok základných prác o faune a bionómii jednak mikromamálií (Insectivora, Rodentia), viacerých skupín ektoparazitov (Ixodida, Mesostigmata, Anoplura, Siphonaptera) a radu skupín mikroorganizmov viazaných na rezervoárové organizmy a vektory Západných Karpát. Pre celú doterajšiu vedeckú a vedecko-organizačnú činnosť jubilanta je totiž príznačný striktno problémovo orientovaný komplexný prístup k riešeniu úloh. Zadaných a či aj tých bližších srdcu. Množstvo jeho efektívnych pracovných kontaktov so špecialistami a s riešiteľskými tímami u nás a od Poľska, Fínska až po Negevskú púšť je simply ohromujúce. Vo svojom portefeuille má jednu v Európe dosiaľ chýbajúcu vynikajúcu monografiu druhu *Apodemus agrarius*, snáď už aj cez stovku karentových článkov a Hirshov index určite cez 14 (kronikár si ostatnú dobu ráta iba svoj BMI).

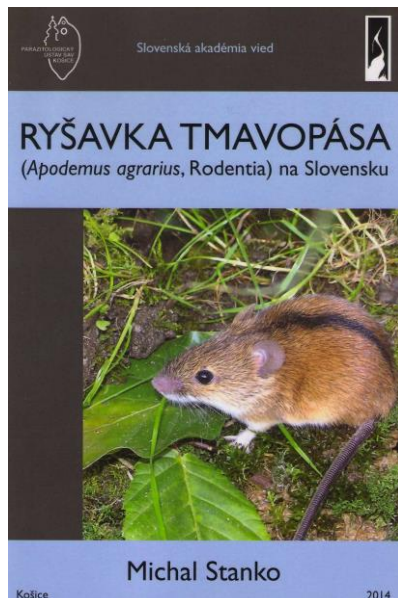

Michal Stanko s hniezdom kopčiarky (*Mus spicilegus*).

Jubilant sa neuzavrel do slonovinovej veže rýdzej vedy (ako mnohí iní), ale už od roku 1994, teda takmer celé štvrtstoročie, pôsobil a pôsobí ako vysokoškolský

učiteľ Zoológie, Parazitológie, Ekológie cicavcov (UPJŠ v Košiciach, UMB v Banskej Bystrici, fakultatívne na TU vo Zvolene). Gestoroval 3 vyučovacie predmety, školiť 12 diplomantov a niekoľko doktorandov na SAV. Po 24 semestrovej pedagogickej praxi sa roku 2008 habilitoval na docenta v odbore 4.3.4 Všeobecná ekológia, ekológia jedinca a populácií. Kronikár tejto laudácie si dodnes považuje, že mal tú česť predsedáť habilitačnej komisii s prednáškou „Ekológia sympatrických druhov hlodavcov v nížinnom type krajiny“ a s habilitačnou prácou na tému „Ekológia dvoch druhov rodu *Apodemus* (Muridae, Rodentia) na východnom Slovensku“.

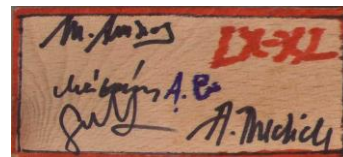

Monografia *Apodemus agrarius* – od taxonomie po patoergonty.

Len tuším, že jedným z nie zanedbateľných ekologických faktorov nespornej vedeckej úspešnosti doc. Stanka je jeho rodinné zázemie, so zdarne odchovaným poterom – už dospelé dcéry Julianky a syna Michala. Totiž leví podiel stále pôvabnej manželky Dr. Jolky Stankovej nielen na odchove potomstva, ale aj úspešnosti Michala, musí byť evidentný. Lebo vraj „Príhoda lumbaga manžela z júna minulého či predminulého roka bola podľa akiste prísnej manželky Jolky len neprimeraná reakcia manžela na aktuálnu potrebu vymaľovať kuchyňu na Varšavskej 20“.

Naša nevládna a nezisková organizácia Collegium Veteromontanum, čiže Galéria starohorcov, už po dlhé desaťročia pestuje s docentom Dr. Stankom veľmi

srdečné kolegiálne vzťahy, ale aj o nič menej plodné pracovné kontakty. Boli sme koautormi na desiatkach publikácií a horlivo sme sa vice-versa citovali, čo tiež len nebolo na závalu vzájomnému progresu. Preto z príležitosti tohto okrúhleho výročia ešte prežívajúci členovia gildy starohorcov sa uzhodli touto čestnou ponukou jubilanta prijať za člena Collegia ako *Veteromontanus Honorabilis* – *honoris causa*. Súčasťou kooptovania je aj prepožičanie rádu „Drevenej sklopky 1. Triedy“, votívnej to sklápavej pasce, odvekého symbolu nášho remesla.

Votívny predmet rádu Collegium Veteromontanum s venovaním jubilantovi.

Ad multos annos Michal a do mnohých ďalších tvorivých rokov želáme dobrého zdravia, zdravého elánu a nie menej humoru na znášanie nástrah zrýchleného behu života. Za všetkých starohorcov blahoželá – algd.

(algd)

* * *

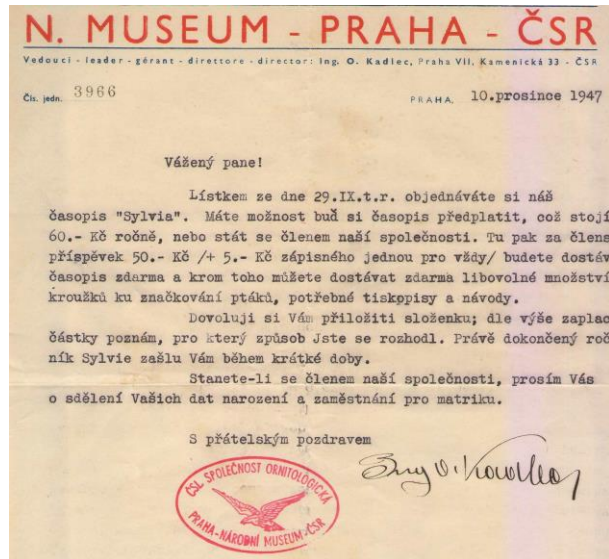
Vstup do oficiálnej ornitológie

Moje ambície stať sa ornitológom vznikali spontánne. Už v predškolskom veku som sa nadchýnal sledovaním rodinného života lastovičiek, ktoré rok čo rok pravidelne priletovali do rodného hniezda nachádzajúceho sa v prítmi „gangu“, krytej chodby nášho obydľia. Po štvrtej ľudovej som sa ocitol v laviciach benediktínskeho gymnázia. Učiac sa doma v kuchyni hlavný predmet – latinčinu – naraz môj pohľad zabľúdl do záhrady, kde sa okrem sýkoriek, brhlíka či glezga producoval aj d'ateľ s červenou čapicou. Ten výsledok zvýšeného záujmu o vtáctvo bol prirodzene v úmery so zhoršovaním známkov v škole. Zakrátko po II. Svetovej vojne som sa nie celkom náhodou dostal k časopisu – mesačníku *Príroda*, ktorý práve začal vychádzať v Turčianskom

Svätom Martine (1946). Kto ten časopis predstavil a u žiakov *de facto* signálnymi výtlačkami propagoval, nebol nikto iný ako prírodopisár Dr. Martin Červenka (1905–1988), neskorší učiteľ a publicista botaniky na UK v Bratislave. V časopise *Príroda* moju pozornosť upútala predovšetkým prvotina zlatomoravského študenta – gymnazistu Jozefa Sládeka o krakľách belasých. Článok ma natoľko zaujal, že ma opantala túžba stať sa ornitológom.

Pomocou príručky, určovacieho kľúča Josefa Jirsíka *Jak poznám naše ptáky v prírode* (1938) som sa postupne dostával do príjemných pút či okov vzrušujúceho dobrodružstva poznávania. Prišlo aj na obdobie budovania odbornej knižnice. Z časopisov dochádzala už spomenutá *Príroda* a *Poľovnícky obzor*, neskoršie aj ročenka *Aquila*. Zo skromnej palety periodík však chýbal časopis Československej ornitologickej spoločnosti (ČsOS) štvrťročník *Sylvia*. Korešpondenčným listkom som si ju preto objednal a čakal na výsledok. Obratom prišla odpoveď z Prahy od jednatel'a ČsOS Otta Kadleca nasledovného znenia:

Faksimile listu O. Kadleca z r. 1947

Priložená „složenka“ bola bezodkladne zaplatená a ako 15-ročný som sa stal – zrejme najmladším – členom prestížnej ČsOS.

Andrej Stollmann
Hurbanovo 25. júna 2016

Predvianočné taľafatky – úryvok zo Starohorskej epeje (Odysei)*

Každý maturant by mal mať aspoň hmlistú predstavu o Odysei (*Οδύσσεια*), voľnom to pokračovaní Iliady (*Ιλιάς*), samotným Homérom (*Ὅμηρος*) vraj vyrozprávanej ak chcete – epeje, najznámejšieho to príbehu krušných dejín človečenstva. Málokto však vie, že pre učeníu to generáciu našich dedov, zaživších ešte masaker na Piave a navyše ešte aj Dukliansku operáciu, boli príbehy gerojov a heroín starej Helády sťa švarcenegrovské akčné thrillery dneška a ako dielka povinne spamäti odrecitovávali aspoň prvé strofy Vyzývania múz z Odysei v starej gréčtine: „ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ / πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν· Τὸν ἄντρα τὸν πολυμήχανο τραγούδησε, Μοῦσα, / που πολὺ περιπλανήθηκε, ὅταν πήρε τὴν ἱερὴ πόλιν τῆς Τροίας.“ Nie sme si celkom istí, či bolo to povinné memorovanie poldruha storočia dozadu pre duchovné blaho mládeže práve nevyhnutné alebo aspoň prospešné, zato JA som si úplne istý, že oni by sa dnes nepočudovávali ako teľatá na nové vráta v Novogrécku, že andr(o)n a gynaikon sú telom a zavše aj duchom komplementárne bytosti, že biblio a gramma je o veľkom či malom písme (megalos é mikros). To sú ale úplné detaily aj keď nie vždy nepodstatné.

Čosi menej ako tri chil'ady rokov (tri chilioi kronos) po Homérovi načim už spísať našu skromnú, malú, avšak nie menej strastiplnú Starohorskú odyseu (*Οδύσσεια Παλαιό βουνό*), ktorú nažial' už nenapišeme v daktylských hexametroch v achajskej dórštine. Nebude mať síce ani 12 111 veršov v 24 slokách od alfa po omega, ale bude mať všetky atribúty správnej gigantomacchie (*Γιγαντομαχία*) dakedy aj ľúteho zápasu s kyklópmi (*Κύκλωπες*) a polyfémami (*Πολύφημος*). Starohorská odysea spadá totiž do toho tristného údobia našej rozlietanej mladosti, kedy s nehanebnou opulenciou cez všetko poddajnejšie brodiaca spupná samodeklarovaná väčšina kvázi-l'avičiarov so štátostrannou zárukou mala za nesvojprávnych blbcov menšinu l'avých – nazvime ich l'avákmi (aristerá). Máme radi l'avákov, pretože sú iní ako trebárs väčšina nás, príslušníkov dextrovskej majority. Máme ich radi aj preto, lebo „l'aváci“ všetkých čias vždy vyčnievali zo šedivej masy „pravákov“ a ak chceli prežiť údery

* Text neprešiel jazykovou úpravou. V záujme zachovania originalnosti a „rázovitosti“ príspevku, redakčné úpravy boli urobené len v minimálnej a nevyhnutnej miere. Ctený čitateľ preto prepáči použitie aj nespisovných výrazov a formulácií, ktoré sú však neodmysliteľnou esenciou tohto pojednania (pozn. red.).

bezohľadnosti arogantnej väčšiny, museli sa so svojou inakosťou vysporadúvať v očistei dennej spoločenskej hygieny. Inak sinistralita ako jav má nesporne veľmi zaujímavé a najmä poučné dejiny, ktoré siahajú nepochybne až do animálnych temnôt histórie človečenstva. Z ľavákov(-čiek) sa stali najskôr šamani, čarodějníci(-ce), veštcí(-yne), bosorky! Nie je síce expressis verbis nikde zaznamenané, ale viem si naživo predstaviť, že už dórovia inak notorickí harcovníci Sparty, do priepastí pohoria Taygetos zhadzovali nielen telesne vadné a slabé nemluvňatá (a dievčence), ale aj ľavákov, lebo Sparťania sprvu žiadne poriadne remeslá nevykonávali (neskoršie aj toho nechali), ale venovali sa len *artibus martialis* (umeniu vojenskému) a aby po meči nevymreli, čiastočne aj *artibus veneris*. Nuž pre to prvé by boli chlapci ľaváci len na obtiaž komunity a dievčence sa s nimi zviezli. Podľa Homéra robili selekciu technicky tak, že mati priniesla novorodené dieťko v zvitku kôry stromu k fotrovi, položila mu ho k nohám a vybalila zvieratko. Ak to bolo dengľavé, alebo chýbal ten smiešny príviesok, tak to šlo na Taygetos. Ako technicky selektovali „aristos“ od „déksos“ to mi nie je celkom jasné, možno už vtedy na to mali Maticu lakedaimonskú (another name of the Sparta), ktorá rozhodla o tom, z koho bude pravo- a z koho zasa ľavoverný Sparťan. Ešte dlho pretrvávali v predhomérovských dobách problémy s ľavákmi. Až sympatická to postava late aténskeho kráľa Thesea, syna boha Poseidóna (Neptúna, má aj chrám Theseion) tomu urobila koniec. Ten mal na rováši samé mne sympatické počiny. Na Kréte v labyrinte paláca kráľa Minóa v Knósos zabil Theseus Minotaura a dostal sa von len vďaka prezieravosti princeznej Ariadny (to kľbko). Tá síce od neho dostala čoskoro kopačky, potom čo spolu šliapli na olej, keďže mal Theseus kopec ďalších povinností, aby obohatil aj tak chudobnú grécku mytológiu. Podujal sa okrem iných aj na plavbu s argonautmi do Kolchidy za zlatým rúnom, ale sympatický mi je najmä preto, že dvakrát poriadne naložil Amazonkám (niekdajším militantným feministkám) a ako korisť si priviezol do Atén ich kráľovnú Antiopé. Tá chudera padla v druhej vojne Aténčanov po boku Thesea s amazonkami, ale skôr „mu“ porodila syna Hyppolita, ktorého potom zvedla vlastná macocha Faidra (teda Sodoma et Gomorra). Vraj vôbec nebolo pravdou, že amazonky boli bezprsé či amputované dievčence (chybný výklad gr. a-mazos, bezprsý). Boli snáď iba úzkoprsé, lebo mužov si chovali iba na „to“ (hrôza, čo by z nás bolo ostalo, keby boli poznali tekutý N₂), politike a vojne sa venovali výhradne oné dievčiny. Nuž vracajúci sa z Troiséné (dnes Trizina, Peloponesos) do Atén v úžine Sinia (Isthmos) Theseus

zabil istého selektora menom Pityocamptés, ktorý medzi dve ohnuté borovice priväzoval ľavákov a nechal z nich vyrobiť dva kusy po dĺžke (cf. *Pityocampus pityogenes* = podkôrnik borovicový, Scolytidae). Menej drasticky ale zato účinne redukovali počty nezbedných ľavákov Gestapo, NKVD a ŠTB. Ale ani v iných končinách starého sveta nemali to ľaváci ľahšie. U uralsko-altajcov si mohli svoje zemljanky ľaváci vyhrabať maximálne na okraji sela pokiaľ ich vôbec neobetovali ešte skôr medveďom (cf. khanty-mansi s siberian cult of bear) a dostali doživotne prezývku. To vieme, lebo v panónskej uhrofinštine dodnes zachovalé a rozšírené priezvisko Balog(h) means ľavák či -čka, lebo tí nedokonalí nomádi s neumytými nohami ani rody nepoznajú (cf. left-bal, right-jobb, left-handed, e. g. sinister - balog (arch.), balkezes). Toto bol asi archaický stav – štítenie sa a nenávisť zo zvláštneho a neobyčajného. Čarovná grécka civilizácia v rozkvetie štátu Atény priniesla zásadný obrat vo veciach sinistrality. Nie náhodou to bol pravzor *démos a kraté*, ktorý aj v označení ľavosti (*ariste*, dnes novogrécky *aristerá* = vľavo) vyjadroval niečo úplne iné. Zrazu boli aristoi = ľudia urodzeného pôvodu (aristokracia = (vláda) urodzených a veľké mená filozofov, literátov, polyhistorov gréckeho staroveku nie náhodou začínajú Aristo (-teles, -archos, -fanés etc.). Patrili ku špičkám duchovna Helády. Čarovnú pestrosť gréckeho aristerá – déksia potom barbarskí Rimania zhovádili na sinister – dexter a navrátili všetko späť do praveku, najmä však ku intolerancii a do temnej ríše predsudkov. A odvtedy čo „sinister“ je nielen ľavý, ale aj hlúpy, neobratný, zvrátený, nepriaznivý, nešťastný pretože Rimania pôvodne ani nevedeli, ktorú majú ľavú a pravú, ale aj to prevzali od Grékov a pochopiteľne špatne. V Heláde sinister znamenalo nešťastie, či nešťastne veštiaci (Delfy, Dodóna a iné veštiarne Epeirosu a Fókíe). A od tých čias sa to s mankindom vlečie v najrozmanitejších podobách a odvodeninách až po ľavičiarstvo a komunistickú ľavicu (a čímže to bolo, že ľavica sedela v parlamente vľavo?). Došlo to až po ľavobokosť (morganatic, -ity, ľavoboký, nepravý v manželstve, čo sa týka potomstva), neohrabanosť, neúprimnosť, zdanlivosť čo všetko sa pod „left/sinister“ len chápe a nielen v angličtine pravda. Mohlo by sa Ti či Vám zdať, že toto všetko je nabubrelá účelová oslava či hana ľavákov a pravákov, ale skôr je to o tom, že nie všetko ľavicové je aj pravé a ľaváci spravidla mávajú máločo spoločné s ľavicou.

Bolo to teda u nás takmer ako v homérovskej mytológii. Pénélopé (Πηνελόπη) síce to svoje plátno párať nemusela, zato Menelaos (Μενέλαος) si ustrážil krásnu Helénu (Ωραία Ελένη). Plavili sme sa s bárkou

piskorovedy medzi Scyllami (Σκύλλα) a Charibdami (Χάρυβδις) a zavše to bola sysifovská (Σίσυφος) námaha s tantalovskými (Τάνταλος) mukami, kým frišné vetry Aiólov (Αἰόλου) zaviali našu minotaurofóbnu (Μνηστηροφονία) osádku do otvorenej náruče nymfy Kalypsó (Καλυψώ).

1. Rapsódia A (ako alfa)

2. ...

18. Rapsódia S (ako sigma) (Ραψωδία σ: Ὅδυσσέως καὶ Ἴρου πύμῃ)

O čom by chcela, možno aj nechcela byť táto retro-beletria?

V rámci nešpecifikovaného výhľadového projektu do hmlistých diaľav starohorskej minulosti sme tesne pred derniérou starého roka 2016 vypátrali PC kontakt na jednu našu milú kolegyňu spred 30 rokov. Mladučkú Annu, familiárne Anku/Hanu/Aničku sme vždy dostali ako nečakaný prezent od riaditeľa Centra (biologicko-ekologických vied) SAV na naše už zopár rokov naplno šľapajúce teriologicko-parazitologické pracovisko akademie v Starých Horách. Dodnes sme si nie istí a to nie je nezodpovedateľná kvetia iba pre túto exemplárnu kauzu, či šéf vtedajšieho biologického monstreústavu Slovenskej akademie vied Ludevít Weismann precítil význam a domyslel dosah svojho počinu na rozvoj poznania dietárnych obyčajou karpatských piskorov, rejskov, ryjówiek, cickáňov, špicmauzov – čiže hmyzožravcov v tomto špeciálnom prípade. Spomedzi iných nezodpovedných otázok o podobných javoch a ich príčinných súvislostiach a či aj následkoch v podmienkach zakapávajúceho to už boľševika, nech teda zostane zatiaľ aspoň táto kauza zahalená milosrdným rúskom pozláteneho tajomna. Explicitného to Tajomna, či za oným takmer historickým počinom akademika Weismanna by sme mohli či retrospektívne mali tušiť vyšší tvorivý zámer nekonečnej múdrosti Stvoriteľa, alebo rezignujeme na výsledky pôsobení paranormálnych javov a v intenciách osvedčeného diabetickeho materializmu sa uspokojíme s cimrmanovským vysvetlením, že náhoda je „vůl“ a aj tak len všetko so všetkým súvisí.

Historický kontext, že o čo nám vtedy išlo?

Začiatkom osemdesiatych sme už desať rokov kompletovávali prvý slovenský program komplexného výskumu biológie drobných cicavcov na starohorskej Výskumnej stanici. Dialo sa to postupne pod krídlami viacerých nemenovaných biologických ústavov Akadémie, lebo národný šport neustáleho

dezorganizovania škôl a vedeckých inštitúcií nevymysleli v 21. storočí, dialo sa to odjakživa. Už Metodových žiakov z Moravia Magna nohsledi Svätopluka pohnali kade ľahšie svinským krokom a hlaholiku vystriedala latinka. (Aspoň teda z vtedajšej reorganizácie školstva vznikol dajaký progres). Náš staff sa teda postupne doplňoval o ektoparazitológov, helminty nám v rámci RVHP cez tri päťročnice robil team muzejníkov z Budapešti, doktori a veterinári z Prešporka, Košíc a Moravy nám podľa potreby a ich záujmu robili patoergonty (vírusy, baktérie). Naša idea fixa bola jasná a úplne priehľadná, chcelo sa pod jednu strechu sústrediť materiály a vedomosti o malých cicavcoch, o ktorých sa na Slovensku – v porovnaní s ostatnou najmä západnou Európou žalostne málo vedelo. Vo svete však bežali projekty UNESCO (IBP – International Biological Programm, MAB – Man and Biosphera) s dôrazom na štruktúru a produktivitu živých systémov. Za humnami v Štiavniči sme mali ideového programového lídra ekológie vyšších stavovcov, ktorý už mal za sebou analytické pohľady do stravovacích obyčajov vtákov a cicavcov (Turček 1961, 1967) a keďže sa ku nemu chodilo aj po rozumy, nebolo otázkou do diskusie, či je potrebné alebo nie roky zhromažďované, často unikátne materiály zažívadiel mikromamálií examinovať aj po stránke bromatologickej. Po slovensky: čo, koľko, kedy a prečo cickáňe žrali. Príkladov zo západnejšej Európy bolo nadostač, zvlášť vo Veľkej Británii na univerzitách najzvučnejších mien končil rad doktorandov ako Peter Crowcroft (1954) a Joan C. Pernetta (1973) v Oxforde, Friderike Spitzenberger (1964) na Uni Wien, Michael R. Rudge (1965) v Exeteri a Sara Churchfield (1979) na Westfield College (London) s dizertáciami o ekológii a potrave piskorov, ale aj toť v Brne riešila potravu hlodavcov Věrka Holíšová (1971 a i.) už od 60. rokov a Zdenka Bauerová (1984 a i.) diétu hmyzožravcov a netopierov. Príkladov a najmä publikovaných skvelých štúdií bolo nadostač a bolo viac-menej jasné, že isté otázky príčinnosti výskytu, početnosti a najmä medzidruhových relácií u piskorovitých by bolo načim vyskúmať najmä skrz ich dietárne spektrá a obyčaje o to skôr, že z radu až piatich syntopne (mikroalopatricky) zachytávaných druhov sme už disponovali veľkým materiálom zo širokého diapazónu habitatov výškového gradientu, aký karpatské horské lesy len ponúkajú.

Ako sme dostali Annu do tímu?

Rok 1983 sme začali teda s novou akvizíciou, nastúpila na VS Staré Hory prešporáčka Anna, ktorá rok predtým končila štúdium zoológie na prírodných vedách s témou záverečnej práce o potrave piskorov v Jurskom

Šúri. Špecializáciu výskumného zamerania sme privítali s neutajenou radosťou a s úplne legálnym zámerom perspektívneho rozšírenia záujmu o diétu hlodavcov a od februára (Krasňany, Kotešová, Petrovice, Kolárovice) do konca novembra (Čučma/Doboska) dievča makalo aj v teréne, kedy sa z 80 lokalít na 40 expedíciách zobralo takmer 6 tisíc myší a piskorov, vrátane veľkých vzoriek *Sorex alpinus*, oba druhy *Neomys*, hrabáče tatranské z nových lokalít a iné pičuhy. Anna makala ako fretka aj v laboratóriu, do augusta mala hotový rukopis diplomovky pre Biológiu (mám od autorky separát „*prvé venovanie Kuviková“, 1985), rok na to v júni rukopis o potrave sto kusov *Neomys fodiens* (KUVIKOVÁ, 1985, Biológia) a v novembri draft o potrave 93 ks *Sorex alpinus* (KUVIKOVÁ, 1986, Folia zool. Brno). Nad ostrovom pokľudnej, zato intenzívnej, práce v tieni fatranských veľikánov sa ale schýľovali temné mračná.

Ako sme o Annu prišli?

Kolegyňa Anka našťastie stihla ešte zadať do tlače potravu *Neomys anomalus* (KUVIKOVÁ, 1987, Lynx Praha) a bielozúbky (*Crociodura*, KUVIKOVÁ, 1987, Lynx), lebo v ďalšom roku sme boli zo Starých Hôr násilne delimitovaní na pozliepané lesnícke pracovisko, vytvorené ako sinekúru pre mocichtivých niemandov. Od toho dátumu potom naše rukopisy už mesiace zavše sedimentovali „zabudnuté“ vo fioku riaditeľa, inak na biomatematika samopasovaného ekonóma lesníckej organizácie a výroby kubíkov dreva. O slušný zoológický výskum dokonca ani lesných zverov nebol záujem na tom „na zeleno“ sa tváriacom pracovisku. Totiž konceptualizáciu výskumnej profilácie z ničoho si vzal do rúk na samoorganizujúcej sa inštitúcii jeden vyslúžilý praktický lesný hospodár, čo od buka nedoviedel na bučinu a ešte jeden pavedecký čiernokňažník cez odolnostné impotenciály a sanitárne kvocienty. „Prebytočných“ zoológov direktívne presmerovávali na zásadne iné témy a špecializácie výskumu, na ktoré boli školení, zvyknutí alebo už mali publikované výsledky. Mladému nádejnému ornitológovi nakázali riešiť drevokazný hmyz, iný už slušne publikujúci vtáčkar (dnes európsky formát cez nemravné maniere strakošov a veľký doctor) mal riešiť dážďovky (Lumbricidae), uchádzačovi o zamestnanie (dnešný ass. prof. a DrSc., ktorý mal za sebou tvrdú prax a rad výborných publikácií DZC a ektoparazitov) sa povedalo, že žiadna zoológia, dostane aj štátny byt (!) ale bude riešiť drevokazné huby. Našej Anne s radom karentových publikácií s európskou citovanosťou – o akej poňatia nemal ani jeden z menovaných samozvaných guruov výskumu „ekológie lesa“ prideliť riešiť v postgraduále podkôrniky (Scolytidae), lebo ktosi

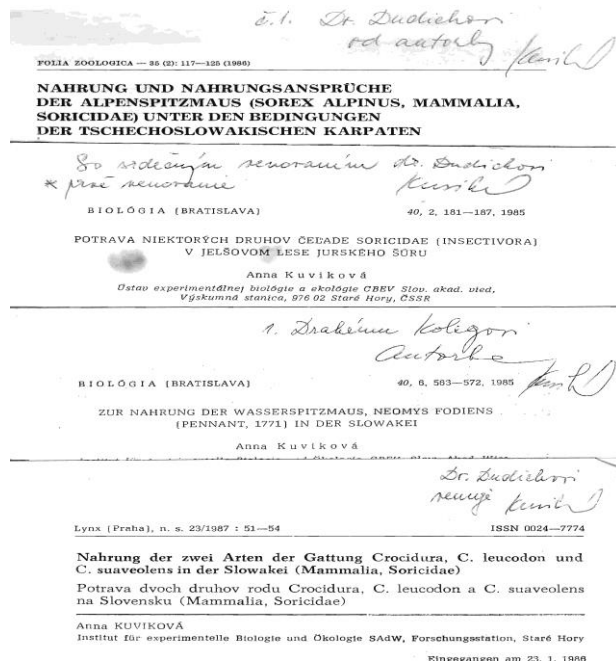
potreboval doktoranda do vedeckej výchovy. Anne postupne vyšli aj posledné publikácie z jej výborne zvládnutej, nasadením spracováanej problematiky, v ktorej bola doma a o ktorú vtedy nielen bol, ale neustále aj je vo svete záujem (viď len námatkový prehľad citovanosti jej prác) – ale už nebolo čo publikovať. Na novom pracovisku nastúpili nové poriadky, hodnotila sa masovopolitická angažovanosť, preferovali sa úprimné súdružské vzťahy hlavne pokiaľ šlo o sobotňajšie spoločenské brigády na domci riaditeľa a podobné bohumilé aktivity. To všeobecné zahŕňovanie zaklincovalo zakrátko na to, po prevrate nastúpivší neskutočný neporiadok, ktorý teda preveril schopnosti a trpezlivosť aj tých najviac otrlých a najskúsenejších. Vtedy naša nadaná, pracovitá a zdôrazňujem úspešná kolegyňa, hodila uterák do ringu, rezignovala a končila s výskumom a s akadémiou. Nebola ani prvá, ale ani posledná, ktorú sklamal nie vlastný neúspech či neschopnosť, lež nečakané výzvy hlúpej doby a podrazy nežičlivých ľudí si vyriešila netradične po svojom.

Aké je dielo, čo vykonala a dosiahla naša Anka?

V priebehu tých troch rokov, čo sme boli vedno v starohorskom teame ešte na VS v Starých Horách, absolvovala s nami cez 60 expedícií, položila si mnohotisíc pasci a odchytila si poldruha tisíce myší a piskorov. Merala, pitvala, rozbíľavala stovky zažívadiel hmyzožravcov, pridávala si dioptrie od binokulárnych lúp a mikroskopov. Lebo určovať príslušnosť na sračku rozžuvaných hmyzov a iných článkonožcov z potravy zvieratiek, z ktorých daktore samé sú menšie ako väčšie kobyľky (*Tettigonia*) – to nie je samo o sebe sranda. Popri tom ďaleko od operatívneho komfortu centier výskumu zháňať literatúru, študovať pramene, korešpondovať so svetom a smoliť rukopisy bola jej robota, ktorú zvládala s prehľadom a ľavou zadnou. Čerešničkou na torte bol potom separát vytlačenej publikácie a radosť z venovania tým, ktorí o to žobronili (1. Drahému kolegovi – Autorka). Nuž a nezabudnuteľný obraz milej, mladej, pôvabnej dámy, ktorá bola nielen pri každej psine a legrácke v galérke, bola aj „platnou členkou (v kolektíve navyše obľúbenou)“ pre vec naplno nasadených kolegov. (Neradi používame floskule nedávnej a neslávnej minulosti, avšak archaický variant epitetónu, že by bola „platným údom“ by sa v prípade dámy ale skutočne nehodila). No a teda predovšetkým Kuvikovej publikácie v dobrých mienkotvorných médiách, hlavne v nemčine čo si autorka robila sama a dobre. Teda žiadna GL (gray/šedá) literatúra, ale čitateľné a akceptovateľné texty aj pomimo domácich slovenských luhov a hájov. Doktorí z nás opatrujeme

všetky separáty, niektoré dokonca s prvoavenovaniami autorky a neustále sme radi, že sme boli pri tom, neďaleko toho kde, kedy a ako tie potrebné artikle vznikali. Sú to nasledovné tituly (+ Literatúra):

Odkaz toho čo vieme o diéte slovenských piskorov?

S písomnosťami o piskoroch je to ako s ľuďmi. Je ich veľa mnoho, ale málo spomedzi nich niečo aj znamená. Je to síce bonmot, čo si už tradične požíciavame od Voltaira, ale je to aj pre tento prípad veľmi trefná duchaplnosť. Prvý, možno najmenej významný odkaz Kuvikovej artiklov je o tom, že v každom z nich máme implicitne uvedené, že vznikol na Výskumnej stanici SAV v Starých Horách alebo že stadiaľ pochádza študovaný materiál. Verte-neverte, kryptoným VS SAV Staré Hory má dodnes cveng u odchádzajúcej už to generácie XLL+ cicológov od Vantaa vo Finsku po Ashland v Missouri, teda kade-tade odkiaľ sme za 15 rokov nerušenej makandy na Starých Horách privítali návštevy kolegov zo sveta. Mali sme roky, keď sme mali viac návštev zo spriatelenej a kapitalistickej cudziny, ako za prvých 5 rokov disfunkcie novozlepenca vo Zvolene. Aj tam bola polovica zahraničných interesantov za nami zoológmi, zrejme tak to tam funguje aj dodnes. Darmo, staré hriechy pretrvávajú.

Význačná soricidoložka Sara Churchfield(ová) v 90. rokoch až dvakrát mi lamentovala na ramene (na desmanovskej zlezine v NP Ordesa v Pyrenejách 1994 a v Osnabrücku 1998), že z arboreálneho biómu

subatlantskej až kontinentálnej Európy sú použiteľné prakticky iba údaje Kuvikovej, lebo ostatné publikované zmienky o potrave soricidov, ak sú vôbec nejaké, tak ponajviac ako *children's stories of Grimm brothers* (*Kindermärchen vom Grimm Gebrüder*). Nielen prvá dáma piskorovedy (*Soricidology*) zhľadávala po mne/nás ďalší sukces vo výskume biológie karpatských piskorov. Či to boli Reiner W. Hutterer (Mus. Alex. Koenig Bonn), Werner Haberl (Wien), Leszek Rychlik (IBS Bialowieża) a z veľkej partie Finov Heikki Henttonena (Ilkka Hanski, Voitto Haukialmi, Asko Kaikusalo, Erkki Korpimäki – Vantta, Helsinki, Ojajoki/Loppi, Kauhava) – nebolo zleziny po Európe či za veľkou mláskou, že by nebola na pretrase potrava soricidov. V nedávnom rozhovore s Annou, aby sme sa dozvedeli ako vníma svoju robotu spred 25–30 rokov, ktorú jej potom zarazili v podstate robiť, rozšafne som jej tvrdil, že monografia Die Säugetierfauna Österreichs (SPITZENBERGER, 2001) viackrát cituje jej inak vynikajúce štúdie o dietárnych obyčajoch piskorov, belzebúbok a iných pičúch. Potom som sa do knižky pozrel a zistil, že nie je spomenutá ani raz, čo teda nebolo od Frideriky Spitzenberger(ovej) (NHM Wien) pekné, ale cítujú sa tam poväčšinou fakty z rakúskych prameňov a len sem-tam dačo na porovnanie z východného bloku. Mal som špatne zafixované, že sme tam všetci, ale iba Andy Stollmann (4) a moja maličkosť (1) sme tam spomenutí. A potom ešte niekoľko málo grafomaniackých pánov poľovníkov a netopierárov teda zo Slovenska. Preto sme kvôli čo aj len malej útechy zostavili bez nároku na úplnosť lajstro (len) deviatich monografií, kde všade sú citované všetky jej (teda Ankiné) artikle. (Nemal som síce veľmo čo iné na robotu, tú nepodarenú africkú rybu (*Clarias gariepinus*: Siluridae) som už mal napaňíruvanú a krumpľový šalát na Vianoce bol kúpený, ale tiež nemám v pracovnej náplni a nie je to ani moje hobby, aby som spravoval starohorské stariny a iné archiválie). Teda Annu som uistil nech sa neplaší, že má teda viac citácií v monografiách registrovaných aj na Web of Science či Current Contents, ako napríklad väčšina docentov a profesorov ktorejkoľvek z fakúlt TUZVO (vrátane niekdajšieho jej školiteľa dávno už na božej pravde, bývalého čiernokňažníka lesníckych pavied (osobitne takej čiernej mágie ako je odolnosť impotenciál sanitárneho quotientu). Teda v týchto európskych a tiež aj našich písomnostiach má naša vtedy nadaná, usilovná a završes veselá Anna toľko citácií svojich prác, že by jej to stačilo na hladkú docentúru na ktorejkoľvek našej univerzite, zvlášť po tristných skúsenostiach s medzinárodným rankingom a tiež aj nedávnym doškolením istých docentiek vo vedách biologických na

Prešovskej a Nitrianskej univerzite, vyučujúcich pavedy o kreacionizme na katolíckej a pseudoochrane prírody na ekologickej kváziuniverzite. Navyše – a to tvrdíme s absolútnou rozvahou – ostanú predovšetkým po nej eternálne a unikátne evidencie v svetovej literatúre o tom, že čo žrali tie pičkory v štvrtom kvartáli 20. Jahrhunderts dajme tomu v luhoch a hájoch Karpatskej kotliny – to je absolútna istota. Spomenú si na ňu, ako aj na nás ostatných starohorcov až o nejakých 30–60 rokov, v našich šírkach vydrží iba agát a eukalypty kvôli zvýšenej globálnej teplote a zníženému úhrnu zrážok, že aký kvantifikovaný stav istých zložiek prírody z definovaného časopriestoru sme zaznamenali MY ako **fakty** koncom neslávneho XX. storočia. Ale o dodnes frčiacich vedách o percepcii krajinných obrazcov, po lacných celebritách a väčšine malých a veľkých diktátoroch vtedy už ani pes neštekne. Ak si však budú chcieť „krajinní ekológovia“ a iní nehodní syntezátori krajinného plánovania konštruovať prognózy na ďalšie desaťročia – vygúglia si okrem iných naše dáta ako etalóny. Že to bude pod drnom slabá útecha kvôli kdejakým bolestivým núteným prestojom a ujeným šanciam, ktoré postihli galérku starohorcov po osemdesiatom piatom? Dajme tomu veverka. Každopádne nás však recentne teší, že je vydaný rad monografií čo ponajviac zo starohorského rodinného striebra finalizovali Michal AMBROS s Ivanom BALÁŽOM (2005, 2007, 2013) a nezabudnime na národné kompendium (takmer) európskeho formátu (editori Janko KRIŠTOFÍK a Pišta DANKO, 2012), do ktorého príslušné pasáže hmyzožravcov a hlodavcov boli robené zo starohorského materiálu. Nájde sa tam takmer celá starohorská bibliografia, všetci mnoho stonásobne menovite citovaní. Nuž a na záver nedá nám nespomenúť aspoň výber domácich a svetových monografií, ktoré citujú **všetky** články našej kolegyne Anny: V monografii Savci České republiky (ANDĚRA & GAISLER, 2012) sú z našej autorskej ponuky viackrát citovaní ako Kuviková (4) len Danko a Uhrin. V posledných našich soricidologických monografiách autori „varili“ tiež len z domácej, starohorskej špajze (BALÁŽ & AMBROS, 2005 a i.). V plnom rozsahu sa to týka pravda aj našej národnej monografie, neskrývanej pýchy a veľmi slušného výsledku slovenskej teriológie posledných desaťročí (KRIŠTOFÍK & DANKO (Eds.) 2012). No a Ankiné práce nemohli chýbať ani v posledných európskych piskoračích monografiách NIETHAMMERA & KRAPPA (1990), CHURCHFIELD-ovej (1988, 1990) v MERILL et al. (2005) a nepochybne aj v ďalších.

Epilog: Príbeh takmer dopísanej avšak nezostavenej monografie

Od 60. rokov sa z USA prevalil menší boom publikovaných operatívnych informácií o cicavcoch aj do Európy, keď Americká mammaliologická spoločnosť (ASM) začala vydávať seriál *Mammalian species* v mierne „šporovlivom“ prevedení (cf. ANDERSON, 1969 a ďalších 889 čísel rozsahom 2–14 pp. do roku 2014). Nie je všeobecne známe, že aj svetová monografia Múzea Smithsonian – WILSON & READER, 2005 – má svoj základ v projekte ASM). S komplexnou monografiou modelového druhu herbivora na príklade *Microtus arvalis* zahájil edíciu hmotnejších teamových publikácií brnenský ÚVO ČSAV (KRATOCHVÍL a kol., 1959), sledovaný moskvanmi (BASHENINA a kol., 1981) a varšavanmi (PETRUSEWICZ a kol., 1983) s výborne prepracovaným druhom *Clethrionomys* (*Myodes*) *glareolus*. Príkladov na formu publikačnej finalizácie teamových výsledkov zo starohorskej tajne bolo teda dosť, motivujúce boli najmä čísla seriálu „úspornejších“ malých druhových monografií „Mammalia austriaca“ autorov NHM Wien (SPITZENBERGER, 1978 a. i.). Dodatočne niet dôvodu si nepriznať, že práve útlá práca prvej dámy rakúskej teriológie Frideriky Spitzenberger o *Sorex alpinus*, „vlajkovom druhu“ alpských a karpatsko-balkánskych horských ekosystémov, vnukla ideu sústrediť našu tímovú prácu na tento druh. K tomu zámeru ešte patrila nie zanedbateľná skutočnosť, že sme disponovali s najväčším, z prevažnej časti komplexne spracovaným materiálom piskorov horských nielen z Karpát, ale vôbec z Európy (>340 ind.). V r. 1980 sme uzavreli bilaterálnu RVHP spoluprácu so staffom helmintológov z HNHM Budapešť s deklarovaným zámerom spracovať časť endoparazitov zo slovenských materiálov, o ktoré z domácich zdrojov nebol jednoducho záujem (PÚ ČSAV Praha, VŠZ Brno, HÚ SAV Košice). Táto spolupráca vydržala cez tri „päťročnice“ a okrem toho, že vo finálnom reporte registruje cez 50 publikácií (cf. AMBROS et al., 2015) od začiatku projektu po konsenze širokej plejády spolupracujúcich autorov sa dôraz kládol na spracovanie výskytu, taxonómie a biológie *Sorex alpinus* (cf. AMBROS, 1986; DUDICH, 1987; HAITLINGER, 1986; KUVIKOVÁ, 1986; MATSKÁSI, 1984; MÉSZÁROS et al., 1981; STOLLMANN et al., 1988 a i. v Dodatkoch). Zámer sme uviedli a kontakty získali na III. ITC v Helsinkách (DUDICH & STOLLMANN, 1982). Krátko na to sme dostali na Slovensko popredných špecialistov – reprodukcie soricíd prof. Drydena zo Slippery Rock State College, Pennsylvania (DRYDEN, 1975; DRYDEN & PUCEK, 1976), špecialistu na izoenzymovú taxonómiu ešte pred éry DNA sekvenovania Dr. Huberta Gemmeke z teamu

Prof. Niethammer na Uni Bonn (GEMMEKE, 1980) a robili s nami terénny výskum trebárs na Liptove (GEMMEKE, 1983). Bola za nami s ponukou spolupráce už spomenutá parta Fínov Dr. Henttonena a dohodli sme spracovanie u nás vtedy ešte neriešených skupín ektoparazitov s Dr. Haitlingerom z AR vo Wroclawe (HAITLINGER, 1986). Z patoergontov na rabies vyšetroval náš materiál košícký team doc. Švrčka z VŠV Košice, na leptospirózy agnoskoval Dr. Šebek na Morave (OUNZ Jihlava) a na tularémiu prešpsorský team prof. Kmetyho (KE LFUK) (cf. LYSÝ et al., 1982). Pre plánovanú monografiu *Sorex alpinus* sme dostali teda pod strechou (čiastočne aj separátne odpublikovanú) distribúciu, habitus populácie, taxonometriu, chorológiu, potravu, reprodukciu, patogény, helmintocén, ektoparazity 7 skupín (Astigmata, Prostigmata, Ixodida, Anoplura, Trombidida, Siphonaptera), ale k syntéze už nedošlo. Pracovisko a kolektív VS Staré Hory boli jedným utilitárnym politickým rozhodnutím zrušené, zvyšky pracovníkov násilne prevelené na osobné ambície šitý takmer duplicitný novozriadený akademický ústav (Výskumu lesných ekosystémov SAV). Namiesto tvorivej práce, vrátane pestovania zahraničnej spolupráce, účasti na svetových podujatiach, pozostali riešitelia projektu nosili tehly počas mnohomesačnej rekonštrukcie na nulu odpísanej budovy výhľadového pracoviska. Už to tak v našich končinách býva. Kým v hmlistom Albione dnešné vedychtivé diatka v King's New School (Stratford na Avone) môžu študovať latinčinu v tej istej triede (!) ako pred 450 rokmi to činil Šéjkspír, že Oxford, Exeter, Cambridge fungujú tam a tak dobre ako ich zriadili, zatiaľ v našich východnejších guberniách sa za národné športy rátajú neustále reformy, zriaďovania a rušenia dakedy aj výborne fungujúcich škôl a vedeckých ustanovizní už od čias Márie Terézie, ale výsledky sú neustále v nedohľadne, ak tie neustále metamorfózy vymýšľajú a riadia pologramotní ministri a úradníci. Teda na záver: Chýbalo už nie mnoho ku bodke za dielom. Čo v nej malo byť obsiahnuté, kto chce nájde v tých trinástich artikloch prípadne v ďalších draftoch rukopisov (ak si to daktori ešte schovávajú). Sú to dokumenty faktov z unikátneho multidisciplinárne spracovávaného materiálu „maskotového“ cicavca našich Karpát – piskora horského, ktorému sa ešte stále darí perzistovať v početných populáciách našich podhorských a horských lesov. Nie sme si však istí, že s ohľadom na globálne trendy klímy sa im naďalej bude dariť ako doteraz. Náš starohorský príspevok k poznaniu tohto druhu je aj preto výnimočný a prakticky neopakovateľný, lebo obdobný materiál nakoniec z akéhokoľvek druhu cicavca nie je *de lege* dnes ani možné zhromaždiť na examinovanie.

Skúsil by dakto dnešnou legislatívou povolený trebárs CMR (captured-marked-recaptured = živolovený – označovaný – znovuodchytený) materiál komplexne zanalyzovať kranio-metricky, bromatologicky na endoparazity a tak podobne. Možno dakedy to nové, progresívne, reálne a či aj virtuálne metodické prístupy dovoľia. Tak tomu by sme sa ešte zvlášť potešili.

Literatúra

- AMBROS, M.; DUDICH, A.; KOVÁČIK, J.; MATSKÁSI, I.; MÉSZÁROS, F.; MURAI, E.; STOLLMANN, A. (2015): Data to ecological research of East-Beskydian beech forests. Acta Univ. Presoviensis, Folia Oecologica, 7 (2): 67–76. * Report No. 52 from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations, a cooperation between the Dept. of zoology, Hungarian Natural History Museum, Budapest, and the Institute of Experimental Biology and Ecology, Slovak Academy of Sciences, Research station Staré Hory“.
- ANDÉRA, M., GAISLER, J. 2012: Savci České republiky. Academia, Praha, 292 pp.
- ANDERSON, S. (1969): *Macrotus waterhousii* Gray, 1843. Mammalian species No.1, pp.1–4, 4 Figs. The American Society of Mammalogists.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. (2005): Biológia, ekológia a rozšírenie druhov rodu *Sorex* na Slovensku. UKF Nitra, 80 pp.+ Appendix.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. (2007): Rozšírenie, habitus populácie a rozmnožovanie druhov *Crociodura* Herm. a *Neomys* Kaup (Mammalia, Eulipotyphla) na Slovensku. UKF Nitra, Prírodovedec č. 287, 99 pp.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. et al. (2013): Hlodavce a hmyzožravce Slovenska. UKF Nitra, Edícia Prírodovedec č. 547, 198 pp.
- BASHENINA, N. V. (ed.) (1981): Evropejskaja ryzhaja polevka. Nauka, Moskva, 351 pp.
- BAUEROVÁ, Z. (1984): The food eaten by *Sorex araneus* and *Sorex minutus* in a spruce monoculture. Folia zool., 33(2): 125–132.
- CROWCROFT, W. P. (1954): An ecological study of British shrews. PhD Thesis, University of Oxford.
- DRYDEN, G. L. (1975): Establishment and maintenance of shrew colonies. Internat. Zoo. Yearbook 15(1): 12–18.
- DRYDEN, G. L.; PUCEK, Z. (1976): Insectivores in reproduction studies, with emphasis on ovulation in American Asian, and European shrews. The Laboratory Animal. 1976 – Gustav Fischer Verlag Stuttgart.
- GEMMEKE, H. (1980): Proteinvariation and Taxonomie in der Gattung *Apodemus* (Mammalia, Rodentia). Z. Säugetierkunde 45 (6): 348–365.
- GEMMEKE, H. (1983): Proteinvariation bei Zwergwaldmäusen (*Apodemus microps* Kratochvíl und Rosicky, 1952). Z. Säugetierkunde 48 (3): 155–160.
- HAITLINGER, R. (1986): Arthropods occurring on *Sorex alpinus* Schinz (Mammalia, Insectivora) in Poland. Wiadom. Parazytol., 32 (4–6): 459–462.
- HOLIŠOVÁ, V. (1971): The food of *Clethrionomys glareolus* at different population densities. Acta Sc. Nat. Brno 5 (11): 1–43.
- CHURCHFIELD, S. (1979): Studies on the ecology and behavior of british shrews. PhD Thesis. Univ. London.
- CHURCHFIELD, S. (1988): Shrews of the British Isles, Shire Nat. Hist. Sere, No. 30. Aylesbury Shine Publ. 182 pp.
- CHURCHFIELD, S. (1990): The Natural History of Shrews. Comstock Publ. Assoc., London 412 pp.
- KRATOCHVÍL, J. (ed.) (1959): Hraňoš polní, *Microtus arvalis*. ČSAV, Praha, 355 s.

- KRIŠTOFÍK, J.; DANKO, Š. (eds.) (2012): Cicavce Slovenska – Rozšírenie, bionómia a ochrana. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 2012, 711 pp.
- KUVIKOVÁ, A. (1984): Potrava niektorých druhov čeľade Soricidae (Insectivora) na vybraných lokalitách Tribč. Rosalia (Nitra) 1:193–201.
- KUVIKOVÁ, A. (1985a): Potrava niektorých druhov čeľade Soricidae (Insectivora) v jelšovom lese Jurského Šúru. Biológia, Bratislava 40: 181–187.
- KUVIKOVÁ, A. (1985b): Zur Nahrung der Wasserspitzmaus, Neomys fodiens (Pennant, 1771) in der Slowakei. Biológia, Bratislava 40: 563–572.
- KUVIKOVÁ, A. (1986): Nahrung und Nahrungsansprüche der Alpenspitzmaus (*Sorex alpinus*, Mammalia, Soricidae) unter den Bedingungen der Tschechoslowakischen Karpaten. Folia Zoologica 35: 117–125. * **Report No. 36** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations,...“
- KUVIKOVÁ, A. (1987a): Nahrung der zwei Arten der Gattung *Crocicura*, *C. leucodon* und *C. suaveolens* in der Slowakei (Mammalia, Soricidae). Lynx (Praha), n. s. 23: 51–54.
- KUVIKOVÁ, A. (1987b): Zur Nahrung der Sumpfspitzmaus, *Neomys anomalus* Cabrera, 1907 (Insectivora, Soricidae) in der Slowakei. Lynx (Praha), n. s. 23: 55–62.
- LYSÝ, J.; VYROSTEKOVÁ, V.; GURYČOVÁ, D.; DUDICH, A. (1982): Výsledky výskumu prírodného ohniska tularémie na Západnom Slovensku. Konf. čs. epidem. a mikrobiol., Bratislava 6.– 9. 12.1982, p. 67–71.
- MERRILL, J. F.; CHURCHFIELD, S.; HUTTERER, R. W.; SHEFTTEL, B. (2005): Advances in Biology in Shrews II. London.
- NIETHAMMER, J.; KRAPP, F. (1990): Handbuch der Säugetiere Europas. Band 3/1. Insectenfresser, Herrentiere. Aula Vlg. Wiesbaden, 523 pp.
- PERNETTA, J. C. (1973): Field and laboratory experiments to determine the feeding ecology and behaviour of *Sorex araneus* and *Sorex minutus*. PhD Thesis, University of Oxford.
- PETRUSEWICZ, K. (ed.) (1983): Ecology of the Bank Vole. Acta Theriol. 28, Suppl. 1: 1–242.
- RUDGE, M. R. (1965): Feeding and metabolism of common shrew. PhD Thesis, University of Exeter.
- SPITZENBERGER, F. (1964): Zur Ökologie und Bionomie der Spitzmäuse (Mammalia, Soricidae) der Donauauen oberhalb und unterhalb Wiens. Diss. Univ. Wien. 207 pp.
- SPITZENBERGER, F. (1978): Die Alpenspitzmaus (*Sorex alpinus* Schinz). Mammalia austriaca 1 (Mamm., Insectivora, Soricidae). Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum, 7: 145–162. Säugetierfauna.
- SPITZENBERGER, F. (1980): Sumpf- und Wasserspitzmaus (*Neomys anomalus* Cabrera 1907 und *Neomys fodiens* Pennant 1771) in Österreich. Mammalia austriaca 3. Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum, 9: 1–39.
- SPITZENBERGER, F. (1985): Die Weisszahnpitzmäuse (*Crocicurinae*) Österreichs. Mammalia austriaca 8. Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum, 35: 1–40.
- SPITZENBERGER, F. (2001): Die Säugetierfauna Österreichs. Grüne Reihe des Bundesministeriums für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft. Bd 13. Graz, 895 pp.
- TURČEK F. J. (1961): Ökologische Beziehungen der Vögel und Gehölze. — Vydavateľstvo SAV, Bratislava.
- TURČEK F. J. (1967): Ökologische Beziehungen der Säugetiere und Gehölze. — Vydavateľstvo SAV, Bratislava.
- WILSON, D. E.; READER, D. M. (2005): Mammal Species of the World: A taxonomic and Geographic Reference. (3rd Ed.). John Hopkins University Press, Washington. 2142 pp.

Dodatok literatúry k nedorobenému projektu *Sorex alpinus* Schinz

- AMBROS, M. (1986): Mites (Acari, Mesostigmata) – ectoparasites of the Alpine shrew (*Sorex alpinus* Schinz, 1837) from the territory of the West Carpathians. Biológia (Bratislava) 41: 185–192.
- AMBROS, M.; DUDICH, A. (1992): Výskyt, rozšírenie a ochrana piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837) a jeho stanovišť v podmienkach Chránenej krajiny Ponitrie. Rosalia (Nitra) 8: 233–250.
- AMBROS, M.; DUDICH, A.; ŠTOLLMANN, A. (1987): Výskyt piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837) v pohorí Tribč a ďalšie doplnky k jeho rozšíreniu na Slovensku. Rosalia (Nitra) 3/1986: 239–246.
- DUDICH, A. (1987): Synúzie blých (Siphonaptera: Insecta) piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837) v Západných Karpatoch. Biológia (Bratislava) 42: 603–616.
- DUDICH, A.; ŠTOLLMANN, A. (1982): Distribution and some aspects of ecology of *Sorex alpinus* Schinz (Mammalia, Insectivora) in the Western Carpathians. Third Intern. Theriol. Congress, Helsinki 15–20.8.1982. Abstracts of papers: 62.
- DUDICH, A.; ŠTOLLMANN, A. (1983): Rozšírenie piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837, Soricidae, Insectivora) na Slovensku. Biológia (Bratislava) 38: 181–190.
- HAITLINGER, R. (1986): Arthropods occurring on *Sorex alpinus* Schinz (Mammalia, Insectivora) in Poland. Wiadom. Parazytol., 32 (4–6): 459–462.
- KUVIKOVÁ, A. (1986). Nahrung und Nahrungsansprüche der Alpenspitzmaus (*Sorex alpinus*, Mammalia, Soricidae) unter den Bedingungen der Tschechoslowakischen Karpaten. Folia Zoologica 35: 117–125. * **Report No. 36** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations,...“
- MATSKÁSI, I. (1984): Trematodes from insectivorous mammals in the Čergov Mts (Western Carpathians, Czechoslovakia). Miscnea zool. hung., 2: 15–16 * **Report No. 14** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations,...“
- MÉSZÁROS, F.; MURAI, É. (1983): First record of parasites of *Sorex alpinus* Schinz, 1837 in Hungary. Parasit. hung., 16: 101–102. * **Report No. 33** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations,...“
- MÉSZÁROS, F.; MURAI, É.; MATSKÁSI, I. (1981): Helminths of *Sorex alpinus* Schinz, 1837 (Trematoda, Cestoda, Nematoda, Acanthocephala) in the West-Carpathian Mountains (Slovakia). Parasit. hung. 14: 87–96. * **Report No. 1** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations, a cooperation between the Department of zoology, Hungarian Natural History Museum, Budapest, and the Institute of Experimental Biology and Ecology, Slovak Academy of Sciences, Research station Staré Hory.“
- ŠTOLLMANN, A.; DUDICH, A. (1985): Doplnky k rozšíreniu piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837, Soricidae, Insectivora) v Západných Karpatoch. Biológia (Bratislava) 40: 1041–1043. * **Report No. 34** from the project „Complex parasitological studies on small mammal populations,...“
- ŠTOLLMANN, A.; DUDICH, A. (1987): Piskor vrchovský, *Sorex alpinus* Schinz, 1837 v Slanských vrchoch (Západné Karpaty). Lynx (Praha) n.s., 23: 93–99.
- ŠTOLLMANN, A.; DUDICH, A.; OBUCH, J. (1988): Príspevok k taxonometrii a habitus populácií piskora vrchovského (*Sorex alpinus* Schinz, 1837, Soricidae, Insectivora) v Západných Karpatoch. 16 pp. Unpubl. Mscr.

Iné...

Schemniz Neujahr 2017

Samozrejme že sa mi Čurčfildová nehádzala okolo krku, reč nepadla explicitne o pohádkách Aezopových či iných a tá moja pseudozoologická beletria nech sa berie ako **faction** z ameriky importovaný hybrid fikcie a faktografie. Nemyslite si, že ironizujem, to vôbec nie, ale koho by zaujímali samé suché, holé, nudné fakty? A tak preto tá novoročná súvaha či úvaha. Náhoda je vŕl. Spontánna resurekcia (zmŕtvychvstanie) z následkov bezuzdného silvestrovského hýrenia máva zavše katzenjammeroidné následky na prežívanie prvého dňa nového dátumu. Avšak slnkom zaliate ráno tu u mňa v hornom meste na Altschlossgasse 15 pod Paradajsom nakoplo už dlhšiu dobu driemajúcu moju činorodosť upriamiť zreteľ na nevyhnutne očakávateľné príhody a udalosti u ktorých by sme nemali či nemuseli chýbať. Hudobný podmaz k tomu úplne vhodne poskytovala úvodná skladba Neujahrkonzertu viedenských symfonikov jednej operetnej prvotiny Fera Lehárovie, slovenského skladateľa von össterreich-ungarisches Herkunft (geboren in Komorn). Koncert spustili suitou z „Wiener Frauen“ v Zlatom sále Wiener Musikverein. Síce Lehárove wiener Weibern sú pre peších obdivovateľov značkového viedenského Tingeltangel (*boh. tingle-tangl*) takmer neznámym artiklom, MY však evidujeme, že po 7. viedenských predstaveniach r. 1902 opereta nikdy nebola kompletne reprízovaná a ako úvodné číslo koncertu ju dali z piety na 115. výročie jej premiéry vo Volkstheater. Toľko o slovenských skladateľoch, lebo ešte medzi nich o chvíľu zaradím aj Joža Lammera, o jeho vlasteneckých skladbách „Pesther Waltzer a Abschied von Pest“ na pešťbudínskych koncertoch r. 1834–35 sa pochvalne vyjadril aj *malleus hungarorum* a Metternichov nohsled sám pastor chrámu na Deáikovom námestí v Pešti Jánoš Kollár, autor *Slávy dcery* a konfirmátor odrodilcov zo slovenských materi Lajoša Kossutha a Šándora Petroviča (Petöfiho). A tak na Nový rok o kurací krok, hybaj do nového kalendára pooznačovať na čo, či skôr na koho, nezabudnúť. Spomenieme si na ich degeneráciu z prešporskej stajne (u chlapov) šesťdesiatnikov a (dievčat) tridsaťpäť plus. Začne sa Mižu Stankom (03.02), Peťom Bitušikom (09.04), v lete Jana Sedláková (Kostovčíková-Budayová etc.) (21.07) a Jano Kulfan (???) a koncom sezóny (28.09.) Anna Kuviková (Kvasňovská). Jubilantov je o hodne viac, XC Sládek, LXXX Lichard, LXXXV Stollmann. Hromadne som ich opuncoval mojim **orgenitálnym** (orig x genial) anagramom **LX=XL** ktorý – obávam sa – sotva by pätine našej gramotnej populácie pripomenul niečo úsmevné. Ostatní, podobne ako dyslektici a semianalfabeti, by to najskôr okvalifikovali

ako piktogram mierne extrarozmernej bielizne (bo hovoriť o prádle je odporný bohemizmus v zmysle usmernení Jazykozpytného ústavu Dionýza Štúra). Nájde sa však zopár nás, ktorí si jednak ešte vážime symboliky, ale spravidla aj v humore objavíme nejakú tú legráčku či šprým (aby som citoval klasika). Snáď to už fakt nebude nutné ďalej rozoberať, lebo nie je to určené pre šťastných majoritných spoluobčanov. Kuruc gesagt – všetci boli a daktori sú permanentne proste extratrieda. Som si istý, že nie je žiadna natupirovaná nadsádzka v tejto možno zbytočne siahodlnej vysvetlivke epitétu, ktorú náhoda úplného anagramu šesťdesiatky a daktoriem < ponúkla. Samozrejme všetkých menovaných máme radi, so všetkými sme trimali dlhšie/kratšie, voľnejšie/pevnejšie tvorivé konexie – inak by som sa neunúval s týmto hlúpym textom – toľko sa mi chcelo ešte dodať k tomuto infotextu.

(algd)

Július Matis – prvý generálny konzervátor ŠOP SR alebo ako sme k zákonu 1/1955 Zb. prišli

„*Natura duce errare nullo modo possumus*“.
(Ak sa dáme viesť prírodou, nemôžeme v ničom pochybiť. Cicero)

Dňa 8. júna 2016 sa v tekovskej obci Tajná konala spomienková slávnosť odhalenia pamätníka prvému generálnemu konzervátorovi štátnej ochrany prírody na Slovensku Júliusovi Matisovi, rodákovi z tejto malej malebnej dedinky na okraji Hronskej tabule, za účasti vrcholných reprezentantov úradov štátnej ochrany prírody, emeritných činovníkov SZOPK – teda dobrovoľnej ochrany prírody, reprezentantov – najmä pôvabných starostiek verejnej správy obcí Občianskeho združenia Širočina, potomkov Júliusa Matisa a tiež aj verejnosti.

Obdivuhodné dielo – prvú brázdou na poli ochrany prírody na Slovensku – vyoral za svojho desaťročného pôsobenia v rokoch 1948–1958 na Povereníctve školstva a kultúry v Bratislave generálny konzervátor štátnej ochrany prírody Július Matis.

Narodil sa v Tajnej (okres Nitra) 25. apríla 1894 v horárskej rodine. Tu korení jeho nevšedný záujem o prírodu. Študoval na levickej gymnázii, maturoval na „preparandiu“ v Ostrihome. Vysokoškolské štúdiá v Budapešti prerušila prvá svetová vojna. Narukoval a krátko na to padol do ruského zajatia a počas troch rokov strávených v zajateckom lágri sa priučil ruštine. Po návrate vstúpil do školských služieb. Ako školský

inšpektor pôsobil v Nových Zámkoch, Rožňave a od roku 1933 sa stal prednostom školského inšpektorátu v Galante. Vzhľadom na vynikajúce organizátorské, osvetové a pedagogické skúsenosti ho po druhej svetovej vojne povolali na Poverenie SNR pre školstvo a osvetu, na novozaložený referát ochrany prírody do Bratislavy. Roku 1948 ho menovali generálnym konzervátorom štátnej ochrany prírody. Nie náhodou teda zaznamenávame od roku 1948 prudký rozmach ochrannárskeho hnutia na Slovensku. Matisovou zásluhou sa v krátkom čase vybuďovala dobre fungujúca sieť dobrovoľných ochrancov prírody – okresných konzervátorov – a spravodajcov štátnej ochrany prírody. Staral sa o ich odborný rast a výchovu. Každý rok usporadúval školenie konzervátorov na ktoré pozýval erudovaných prednášateľov, najmä odborníkov z Čiech. Začal so zriaďovaním prírodných rezervácií. Za desaťročné pôsobenie JM bolo na Slovensku vyhlásených 58 ŠPR. Zúčastnil sa schvaľovania zákona o TANAPE (18. 12. 1948), zákona SNR č. 1/1955 Zb. O štátnej ochrane prírody (18. 10. 1955), pri zakladaní Slovenského pamiatkového ústavu v Bratislave (15. 3. 1951), usporiadaní prvej výstavy Ochrana prírody a kraja pri budovaní socializmu v Košiciach (1.–14. 6. 1952), ako aj pri organizovaní a zabezpečení prvej ochrannárskej výskumnej expedície na Latoricu (jún 1954).

Vo veku 65 rokov – 1. 1. 1959 odišiel Július Matis na odpočinok (kopli ho...). Kontakt s prírodou a s jeho odchovcami (medzi ktorých patrili aj pisateľ riadkov) neprerušil. Zapojil sa do činnosti SZOPK ako čestný člen tejto organizácie. Svoje bohaté skúsenosti uplatnil aj ako odborný sprievodca TATRATOUR-u. Rád prijímal pozvánky na ochrannárske podujatia, ktorých sa zúčastňoval. K poslednému stretnutiu s ním došlo vo Vrátnej doline, pri príležitosti seminára Človek a príroda v dobe VTR, ktorý sa uskutočnil 25.–27. 4. 1973. Krátko

na to prišla smutná správa o jeho chorobe. Zomrel 25. 11. 1973 vo veku 79 rokov. Július Matis počas svojho pôsobenia na povereníctve dokázal aktivizovať takmer celú jestvujúcu odbornú kapacitu Slovenska. Vyhľadával vhodných ľudí – spolupracovníkov z radov pedagógov, lesníkov a vysokoškolských študentov – prostredníctvom ktorých rozvinul problematiku ochrany prírody v čo najrozsiahlejších súvislostiach snažiac sa ju dostať do povedomia širokých mas. Pri príležitosti uzákonenia štátnej ochrany prírody na Slovensku apeloval „na našich poľnohospodárov, lesných pracovníkov, agronómov, technikov, ekonómov i vedcov, aby si všímali všetky zákonitosti prírody, jej zdroje a bohatstvo, ako aj kapacitu plodnosti a štedrosti prírody“. Vo svojom expoé (Ochrana prírody 11, p. 6) sa napokon zmienil o tom, „že nový zákon má zabezpečiť prírodu pred nežiadajúcimi zásahmi človeka, no treba konštatovať, že sebalepší a účelnejšie predpisy by neboli zárukou pred ničením chránených objektov, keby sme nemali vychované najširšie masy obyvateľov, aby oni spontánne a z vlastnej vnútornej potreby pochopili nevyhnutnosť chrániť prírodu ako organický celok“. Myšlienky Júliusa Matisa, ktoré načrtnol pred tridsiatimi rokmi, sú platným odkazom pre dnešok i zajtrajšok.

„*Quid leges sine moribus, vanae proficiunt*“
(Na čo sú dobré zákony, ak chýba mravnosť)

Spomienka pamätníka

Ďulo Báci, prvý generálny konzervátor povojnového Povereníctva ŠK Július Matis, skutočne na kolene organizoval prvú sieť poloprofesionálnych činovníkov ŠOP z učiteľov a z toho mála profesionálnych prírodovedcov, ktorých poznal ešte zo svojho predvojnového inšpektorovania. Tak si získal z radov najmä myšlienke oddaných kantorov na tú dobu akurát dostatočne hustú sieť spolupracovníkov – spravodajcov a konzervátorov, ktorí tvorili terénnu, akoby výkonnú v skutočnosti snáď iba signálnu zložku prakticky bez výkonných kompetencií. Julo Báci dosť často obchádzal konzervátorov* – tak som ho poznal ešte z liet mojej

* Julo báči bol žoviálny starý pán ako som ho poznal; ako starší páni veľmi rád papkal vidiecky domáci košť a rád sa zahľadel na dno pohára s ľahkým vínom. Málo ľudí to vie, raz to tuším Andrej opatrne v jubilejnej personálii aj naznačil, že ako presadil Gyula báči ten ominózný prvý zákon o OP z r. 1955 v SNR. „Tak fiam, že som do legislatívnej rady doniesol dva veľké demižóny vína z mojej vinice. Skôr než rada zaľahla pod stoly, zákon bol odporučený do druhého čítania.“. Samo sa rozumie, že politická opozícia tvorila vtedy rady „čiernych barónov“, osadenstvá rekreačných stredísk ako Uránové doly Jáchymov či Příbram, interhotelov Pankrác, Mírov, Leopoldville a Ilava, takže svetle per se diskutujúce cupepostavy dnešných klání

nevinnej infantility – a organizoval zleziny konzervátorov, ktoré boli spojené s odbornou nalievárňou (dnes sa tomu vraví postgraduál). Nebolo leta, že by môj Papá na dlhé týždne nebol preč z domu vypadol na všakové doškoľovania či kurzy, školenia **, čo sa len od výmyslu sveta organizovalo a tak sa najmä cez vakácie úplne odtrhol a naplno realizoval svoje túlavé sklony, podľa našej materi nepochybne cigánske (potom ako radytel kedykoľvek). Nebolo snáď školenia, akého by sa nebol náš Papá zúčastnil, lebo kadečo ho aj nakoniec bavilo a vypadnúť, na čas zabudnúť na školské či rodinné galeje tiež nemuselo byť od veci. At least Papá bol podľa znalkýň aj šarmantný mužský a vnútri hydrami predsudkov zošňurovaných dedinských komunit iba farárom bolo prípustné vtedy loviť v ich home range. Tým som chcel len povedať, že na podobných koedukovaných akciách sa aj pred polstoročím trhali reťaze počestnosti presne tak ako dnes, všetko sa nakoniec nabetón ponorilo do mravného bahna galantných avantúr, že áno. Under uncontrolled conditions.

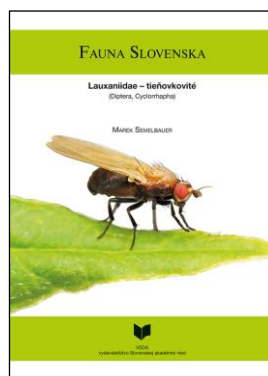
(algd)

parlamentných nekazili luft a zákony sa vtedy prijímali sine exceptio jednomyselne. Nebyť toho, že Gyula báči bol gurmán a ostalo mu za dva demižóny nie celkom vydarené trojchlapové, nemáme Zákon SNR 1/1955 Zb. a boli by sme prišli o milú historku, ktorá takmer prachom zapadla.

** Povojnové obdobie broilerového systému rýchlovýkrmu, ako na páse vyrábaných učiteľov. Nová moc (príznačné pre infámiu červených, že tým označovali robotnícku triedu) potrebovala byť aj nekompetentných, ale primitívnymi heslami ovládateľných a tým veci oddaných učiteľov a tak sa aspoň gramotnej, najmä však pôvodom privilegovanej mládeži dostalo rýchlej edukácie po Víťaznom februári. Zrýchlená matúra za 3 mesiace, ostatné vedomosti a spôsobilosti sa novopečeným učiteľom doťahovali letnými doškoľovákmi. Dost som o tom počul, ale aj opatrujem postrehy otca o týchto hrôzach, keď ako učiteľ sa podieľal na pozitívnej diskriminácii a z logiky vecí vyplývajúcej aj na nehoráznej kontraselekcii, ktorá na desaťročia poznamenala naše školstvo s nedoziernymi následkami na profesionalitu a morálku.

Nová zoologická literatúra

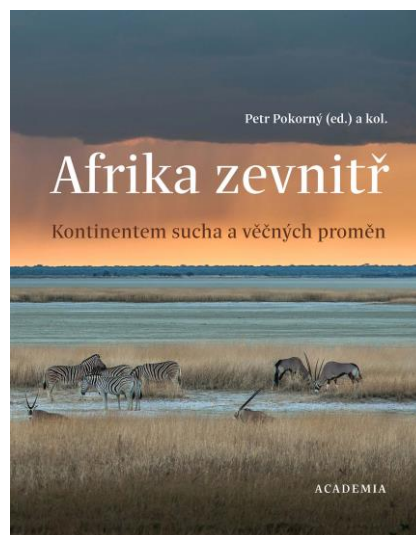
Na knižnom trhu sa objavilo niekoľko nových publikácií, ktoré by pre mnohých z vás mohli byť zaujímavé.

SEMELBAUER, M. (2016): Fauna Slovenska: Lauxaniidae – tieňovkovité (Diptera, Cyclorrhapha). Veda, Bratislava, 185 pp.

KOMÁREK, S. (2016): Mimikry a príbuzné jevy. Academia, Praha, 368 pp.

POKORNÝ, P. (2016): Afrika zevnitř. Academia, Praha, 384 pp.

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSC:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 53 Zvolen
✉ kubovcik@tuzvo.sk

* * *

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSC:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 53 Zvolen
✉ kubovcik@tuzvo.sk

* * *

Názov časopisu	Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV ISSN 1339-178X
Ročník a číslo	ročník 6., číslo 1/2017 (prvé číslo vyšlo 16. marca 2012)
Vydáva	© Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV
Sídlo vydavateľa	Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV Mlynská dolina B-II 842 15 Bratislava
Redakcia	Vladimír Kubovčík , predseda redakčnej rady Fakulta ekológie a environmentalistiky Technická univerzita vo Zvolene T. G. Masaryka 2114/27 960 53 Zvolen tel.: 045-5206 605 e-mail: kubovcik@tuzvo.sk Michal Ambros , člen redakčnej rady, michal.ambros@sopsr.sk Peter Bačkor , člen redakčnej rady, Peter.Backor@gmail.com Ivan Baláž , člen redakčnej rady, ibalaz@ukf.sk Peter Manko , člen redakčnej rady, peter.manko@unipo.sk Ladislav Pekárik , člen redakčnej rady, ladislav.pekarik@savba.sk
Periodicita	občasník , vychádza podľa potreby a aktuálnej situácie v zoológii na Slovensku, cca 2 až 4-krát ročne
Dostupné na internetovej stránke	http://szs.sav.sk